

Два чароўныя словы

Рвуцца маладыя некуды за мяжу, нібы там дык мёдам намазана. Ага, зараз! Я ніколі ў гэта не верыў, а калі б нехта сказаў, што паеду сам, дык, відаць, і пабіў бы! Аднак жыццё мудрэйшае, і яно, бывае, скруціць нас так...

Першай і некалі даўно ў Германіі апынулася мая сястра. Яны з мужам рэдкія працаголікі і прадпрымальнікі. У Беларусі (а тым больш на пачатку перабудовы) ім вельмі цесна было.

Не адразу, вядома ж, разварнуліся і там, на чужыне (ліха, як той казаў, хапілі напоўніцу), але ўрэшце ўсё ўладкавалася, утрэслася — зажылі. А вось у мяне — я раз наадварот: усё пайшло наперакос, і на роўнае ну ніяк не вывернуць...

Што заставалася: прыняў запрашэнне сястры — паехаў. Не на голае месца, як быццам, — да сваіх: мне было дзе жыць, дзе працаваць. А усё роўна адчуваў сябе, як тая рыба на беразе: ні сям'і, ні радзімы... І без мовы — нібы аглушаны. Некалькі слоў па-нямецку ведаў: «Гітлер капут!», «Хэндэ хох!», «шлехт» — дрэнна, «гут» — добра, «данке» — дзякуй. А галоўнае, што нейкія новыя і вучыць не хацеў! Ну, не лезлі яны ў галаву, пакуль...

У тую раніцу, працуючы на чарговым аб'екце, мы з сястрой — будаўнікі найшырэйшага профілю — згледзелі, што ў пустыючым доме насупраць адчыненае акно. Першая думка была: нехта залез. Таму Галя на ўсякі выпадак набрала нумар паліцыі.

Спрацавала яна досыць хутка: да ўвахода ў дом падкаціла машына, з яе выскочылі двое — мужчына і жанчына ў паліцэйскай форме, абышлі пабудову, агледзелі.

Карацей, як для мяне, дык нічога цікавага: я працую сабе далей (якраз шрубакрут у руках), але ж бачу, што тая жанчына з паліцыі крочыць да нас, чую, што аб нечым размаўляе з сястрой (я, вядома ж, нічога не разумею) і сыходзіць — праўда, ужо з малатком (Галя, відаць, удружыла). Думаю сам сабе: «Бабскі розум: ну, трэба вам тое акно забіць, дык паклічце мужчыну, ці хоць падумаіце, як? Бо яно ж калі цвік у раму заганяць малатком, — то альбо шыба на друз, альбо рама на трэскі... Прычым — з першага ўдару.

Што было рабіць? Хуценька ўзяў самарэз (хто не ведае — шрубка такая, укручваецца адвёрткай ці шрубакрутам), ля дома ўжо «дагнаў» паліцыянтку, ветліва адхінуў ад акна, прыставіў самарэз да рамы, шрубакрутам — ж-ж-жык і акно забітае.

— Гут? — пытаю ў жанчыны.

А тая, чую, нешта гегреча, гегреча, прычым так абурана!.. Трэба разумець, не

падабаецца ёй мая работа? Ага — думаю, — ты б зараз лепей зрабіла...

Хацеў ужо разварнуцца ды пайсці — не пусціла: паклала руку на плячо, павярнула тварам да іншага акна і...

Толькі тут я ўбачыў, што за ім, у адным з пакояў, яе... напарнік стаіць (залез, відаць, каб праверыць, ці няма каго ўнутры), што ён таксама рукамі размахвае ды нешта лапоча.

Я «з разгону» хацеў пажартаваць: маўляў, папаўся жучка ў панскую ручку і хэндэ хох цяпер... Але ж — добра — паспеў апомніцца — прыкусіў язык, а то яны б зараз разабраліся, хто тут жучка... Ды паслалі — назад у Беларусь. А так...

Прышлося скарыстацца шрубакрутам яшчэ раз: выкруціць самарэз, адчыніць акно (выпусціць «на свабоду» паліцэйскага, папрасіць прабачэння), потым — зноў зачыніць...

І вось тут ужо пачуць і шчырае «данке!», і «гут». Пасля якіх (і наогул гэтай «сутычкі» з паліцыяй) сталі неяк запамінацца іншыя словы — стала засвойвацца мова. Страшна толькі пачаць. Страшна з'ехаць. Хоць лепей было б застацца.

П. Л.,

г. Лейпцыг.

Калі збываюцца мары...

Ліпень, жнівень — гарачая пара, прычым не толькі для хлебарабаў — для ўчарашніх выпускнікоў. Адны экзамены здадзены, а вось другія...

Помню, як збіраўся паступаць у БДУ я сам, помню, як не пашчасціла, пасля чаго было прафтэхвучылішча, тэхнікум з адзнакай, інстытут, можна сказаць, з чырвоным дыпламам (трэба было выправіць адну адзнаку, але я не захацеў... Не маё гэта)

І вось праз трыццаць гадоў гісторыя як бы паўтараецца: ва ўніверсітэце сабралася мая дачка, мы разам пайшлі ў школу па характарыстыку.

Дырэктар, вядома ж, напісала яе — усё як належыць, але ўручаючы, не змайчала: сказала, што конкурс вельмі вялікі, што каб яго, вось гэтакі прайсці, патрэбна сур'ёзная падрыхтоўка, грунтоўныя веды. «Так што ты, — сказала дачца, — відаць, не паступіш... Але ж нічога — пойдзеш вучыцца ў каледж».

Карацей, і блаславіла нас, і суцешыла, праўда, ненадоўга: на дарогу дадому. А ўжо там — мора слёз і распач!

Цяжка прыйшлося дачца ды і мне, як бацьку, бо я заўсёды вучыў, каб гнола ся болей за ведамі, а не за адзнакамі, каб мела няхай і «чацвёркі» (пры пяцібальнай сістэме), але такія, каб «выдатніцы» ім зайздросцілі.

Дачка ды і наогул дзеці мае ў школе вучыліся добра: з тымі ведамі маглі пасту-

паць далей. А тут вось гэтакі наказ...

І нават не адзін: у раённым аддзеле адукацыі не аказалася накіравання на патрэбную нам «гісторыю і беларускую мову».

— А на якія факультэты, — цікавімся, — ёсць?

— На нямецкую і англійскую мовы.

— Будзем браць? — пытаю ў дачкі.

— Будзем, — згаджаецца яна.

— Але ж вы, — ёй падказваюць, — будзеце другой. Першай ідзе іншая дзяўчынка з сельскай школы, удзельніца алімпіяд...

— Нічога, хай абедзве ідуць, — гэта я ўжо кажу, — «на конкурснай аснове».

Хоць-нехаць, але ж тое накіраванне далі.

Да паступлення заставаўся месяц, цягам якога мы «патрэніраваліся» на пробным тэсціраванні па беларускай мове і павучыліся на курсах нямецкай... Аднакласніца-выдатніца не пазычыла, пашкадавала непатрэбны ёй падручнік па гэтым прадмеце, затое «немка» дала дачце дзве старэнькія кніжкі ды пажадала паспеху...

Ён, дзякуй богу, нам спадарожнічаў: тое, што некалі не збылося ў мяне, спраўдзіла мая дачка: паступіла, адвучылася і (мела рацыю дырэктар школы!) прыйшла ў педагагічны каледж — на працу ў якасці выкладчыцы!

...Вось такая атрымалася гісторыя. Не вельмі смешная? Але ж праўдзівая. І сведчыць яна аб тым, што «калі хворы захаца жыць, — медыцына бяссільная». Гэта значыць, калі хлопец ці дзяўчына па-сапраўднаму хоча недзе вучыцца, то абавязкова паступіць!

Аляксандр Матошка,
в. Янкавічы, Расонскі раён.

Прэзент для шаноўнай госці

Мяняюцца часы, а з імі — і завядзёнка. Некалі, напрыклад, дома святкавалася ўсё, пачынаючы з хрэсьбін, а цяпер — навошта, калі без праблем, як той казаў, можна залу зняць, сталы накрыць, пасадыць за іх хоць 20, хоць 200 чалавек, накарміць, напіць і спаць палажыць, само сабою — гулі-скокі наладзіць... (Чула, што за грошы нават бойку можна заказаць: прыедзе спецыяльна абучаны люд ды ўсё вам зробіць. Гэта значыць, і прычыну дарэчную знойдзе, і «чайнікі начысціць» — за дадатковую плату і калі трэба, — дык нават па-даросламу... Анекдот у тэму: вяселле магло абысціся без бойкі, калі б маладыя не сталі адкрываць падараньня ім канверты).

...На тым вяселлі, дзе я была, канвертаў таксама не адкрывалі, так што ніхто не пабіўся. Госці па першай, другой «накацілі», добра пад'елі, павесялелі, нават «параднелі», як быццам...

Танцы, гляджу, пачаліся — дваякія. Першы варыянт — пары пад музыку топчуцца, нібы стаячы спяць, а ў канцы — узаемна дзякуюць: ты, маўляў, класна танцуеш! Другі варыянт — нібы афрыканскае племя ў скокі выйшла — без коп'яў з бантамі, але ў экстазе... Ці ў сутаргах...

Карацей, пакуль назірала, Задорнава ўспомніла. Ён неяк таксама ўбачыў падобнае ды задумаўся: ну, няўжо ў людзей нічога свайго не засталася — славянскага? А затым падышоў да музыкаў, замовіў «Барыню» і...

Чароўная сіла ў мастацтва: тут жа абудзіў нацыянальную свядомасць у тым сэнсе, што людзей, нават важных дзядзькоў, стала не пазнаць! Яны такія каленцы выкідвалі, — свет не бачыў!.. А нейкі мацак дык і зусім «у вобраз» увайшоў: песню пра «Сценьку Разіна» заспяваў, акно расчыніў і адну з цёткаў (не помню сваю, ці чужую?) на вуліцу выкінуў.

Зрэшты, гумарыст, можа, і перабольшваў...

А з іншага боку ад славян чаго заўгодна можна чакаць.

Вось і я, па прыкладзе Задорнава, рушыла да музыкаў, замовіла полечку.

«Урэзалі!» хлопчыкі будзь здароў!

Праўда, рэзкага ўзлёту свядомасці я неяк не заўважыла: танец усё роўна атрымаўся хутчэй афрыканскі...

Таму «Сценьку Разіна» замаўляць не стала, бо раптам нехта з мужчын — ці жанчын — разыздзецца ды шпульне каго ў акно, а за ім, як вядома, Дняпро... Знясе ж чалавека як піць даць!..

Але я ўсё роўна сабой паганарылася, бо, па-першае, танец замовіла, падарунак маладым пакінула, — можа, значыць, і дадому збрацца, бо гуляць за мяне, шчыра кажучы, неважнецкі, амаль як Хведзька (гэта ў нас адзін дзядзька некалі, ідуць з вяселля, жывот свой гладыў ды казаў, што нагуляўся дык нагуляўся: «апрыходаваў» літру самагонкі і пяць місак халоднага).

Вось і я, значыць, стала манаткі збіраць. «Ой, вы так рана, — засмуцілася гаспадыня. — А мы ж не ўсё падалі яшчэ... Ну тады я з сабою вам пакладу».

«Адбівацца» ад гэтага я не стала, бо такая завядзёнка ў нас была і ёсць: прыняла досыць важкі пакет, села ў «карэту» (сам жаніх пасадзіў, як барыню) і гайда дахаты.

Парог пераступіла і думаю: вось і ўсё — уражанні ад вяселля на гэтым скончаны. Засталося хіба што пакет разабраць. Адкрываю, а там...

Зноў жа адзін наш дзядзька казаў, «і цябулі, і ўсягоўсяго!» А галоўнае — бохан... хлеба. Справа ў тым, што за сталом ён далекавата стаяў — разоў колькі прасіла, каб мне падалі. Вось гаспадыня і падумала, што хлеб — для мяне найлепшы пачастунак, што ён — найболей патрэбен. Дагадзіла, карацей. І тым самым павучыла: зараз, калі нейкая бяседа надарыцца, я буду прасіць, каб падалі каньяку ды бутэрбродаў з ікрой. Можа, іх тады і з сабой атрымаю — замест простага хлеба...

Соф'я Кусянкова,
в. Лучын, Рагачоўскі раён.

P.S. А на тым вяселлі, як назаўтра дазналася, пасля майго ад'езду гармонік з'явіўся (значыць, не ўсё мяняецца — нешта застаецца!). І пад яго ўжо і скакалі, і спявалі...

Выходзіць, паспяшалася я дадому — рана з'ехала, а то б, можа, нешта сыграла і нават спела — тую ж «Зялёную вішню».

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОЎНАР.

Неасабісты суб'ектыў

Гісторыя белай сукенкі

(Разважанні зусім не пра моду)

На гэты ўбор я звярнула ўвагу адразу, як толькі ўбачыла яго на картачцы. Сяброўка, што жыве ў Берліне, даслала здымкі з першага прычасця старэйшай дачкі. На ім наша Маша вылучалася сярод дзяўчатак менавіта сукенкай — вакол былі пышныя белыя «прынецсіны», а гэта выглядала больш строгай, даўгаватай — крыху ніжэй за калена, і колер мела не іскрыста-снежны, а хутчэй слановай косткі. Адным словам, старамодная. Але чамусьці прыгадалася блокаўскае «...белое платье пело в луче» — нават на фота ўгадвалася, што звычайная дзіцячая сукенка мае адметную цікавую гісторыю.

У сваіх прадчуваннях я не памылілася. Праўда, Блок са сваім кранальным сімвалізмам тут аказаўся зусім недарэчы. Але ў гэтым невялікім кавалку тканіны, калі задумацца, дзівосным чынам увасобілася сапраўдная, рэальная найноўшая гісторыя Еўропы.

«Як ты думаеш, што гэта за матэрыял?» — ужо ў берлінскай кватэры працягнула мне тую сукенку сяброўка. Навобмацак тканіна была мяккая, але на дзіва трывала. «Шоўк? Але нейкі ён занадта шчыльны...» — «Правільна, бо гэта не звычайны шоўк, а парашутны. Гэта быў парашут амерыканскага лётчыка, які скокнуў з падбітага самалёта і, пэўна, уратаваўся, а парашут павіс на дрэве...» Было гэта ў 1945-м, на самым захадзе Германіі, там, дзе зусім побач Францыя і Люксембург — да славутага мястэчка Шэнген нейкіх пятнаццаць хвілін язды на машыне. Мясцовыя сяляне пайшлі нарыхтоўваць дровы і здалёк заўважылі вялікае белае палатно, што звясала з верхавіны. З цяжкасцю, але сцягнулі яго на зямлю, падзялілі паміж сабой, разрэзаўшы на чатыры кавалкі. Пэўна, вельмі радаваліся такой неспадзяванай здабычы — пасляваенны час не быў лёгкі ні для пераможцаў, ні для пераможаных.

Як распарадзіліся той парашутнай тканінай іншыя сем'і — невядома. А ў нашым выпадку адрэз паклалі ў шафу, каб выкарыстаць для нейкай асаблівай нагоды. І калі праз пяць гадоў дзесяцігадовай унучцы Марыі настаў час ісці да першага прычасця ў белай сукенцы, а сукенкі не было і пашыць яе не было з чаго — у невялікай вёсцы жылі па-ранейшаму бедна, — тут нехта і ўспомніў пра амерыканскі «падарунак». Прычасце было ўжо назаўтра, швейнай машынкi не было, але цётка дзяўчынкi за ноч пры святле свечкі ўручную пашыла-такі ёй убор. Прычым паспела прышыць і маленькія гузічкі, і хвальбонкі на грудзях прабіць. Сукенка ў дзяўчынкi была самая прыгожая сярод равесніц.

БОЛЬШ яе ніхто ні з якой нагоды не надзяваў. Але гаспадыня беражліва захоўвала сукенку, спадзеючыся, што яе дачка пойдзе на сваё першае прычасце менавіта ў гэтым убранны. Не атрымалася — нарадзіліся тры сыны. Але потым з'явілася ўнучка, таксама Марыя. Гэта цудоўная дзяўчынка з блакітнымі вачыма і светлымі доўгімі валасамі — сапраўднае дзіця еўрапейскага «пакалення Z». У свае дзесяць з невялікім яна выдатна валодае трыма мовамі — свабодна размаўляе і піша на рускай, нямецкай і французскай. Загарэлася ідэяй вывучыць беларускую, бо, як разважае Маша зусім па-даросламу, маючы беларускі пашпарт, трэба ведаць і мову нашай краіны. Здаецца, усюды, дзе бывае (а яе сям'я шмат падарожнічае), яна пачувае сябе свайёй, абсалютна не саромеецца ў стасунках з чужымі людзьмі, лёгка пераскоквае з адной мовы на другую, а калі не хапае слоў, дадае жэсты і ўсмешку. Пры гэтым вельмі ўразлівая — сёлета ўпершыню трапіла ў наш музей Вялікай Айчыннай і ў зале, прысвечанай ахвярам фашызму, так горка плакала, што мы вымушаны былі адтуль хутчэй сысці. А на балете — мы глядзелі ў нашым Вялікім «Рамэа і Джульету» — яна ўвесь спектакль праседзела, амаль не паварушыўшыся, шырока раскрытымі захопленымі вачыма глядзячы на сцэну. Як і ўсе дзяўчынкi яе ўзросту, Маша вельмі любіць новыя ўборы, уважліва сочыць за падлеткавай модай. Але на сваё першае прычасце — ішла на яго не па абавязку, захацела сама — з ахвотай надзела бабуліну нямодную «парашутную» сукенку.

ТАКОГА развіцця падзей, напэўна, не маглі ўявіць ні коінам на гарышчы ад фашыстаў, што адлюльвалі молдаў, каб звесці ў рабства, ні яе праддзе, якога адарвалі ад сялянскіх клопатаў і сям'і, прызваўшы ў войска вермахта і закінуўшы службыць у Афрыку, ні той амерыканскі лётчык, які, ратуючыся з падбітага самалёта, пакінуў на дрэве каля нямецкай вёскі вялікі кавалак надзвычай трывалага белага шоўку. Жыццё расставіла ўсё па сваіх месцах. Дзяўчынка з беларускімі і нямецкімі каранямі ў гэтым дзіўным амерыканскім адзенні, якая ідзе ў храм, — ці не ёсць гэта сімвал памяці, згоды і даравання? Тых паняццяў, кіруючыся якімі, наш такі супярэчлівы і такі разнастайны шалёны свет усё-ткі можа неяк абысціся без вайны.

Машына сукенка, беражліва вымытая, адпрасаваная, цяпер вісіць у яе шафе. Чакае, калі народзіцца і падрасце новая гаспадыня — дачка ці ўнучка сённяшняй. Дасць Бог, дазволюць людзі — дачкаеца. Парашутны шоўк — тканіна надзвычай трывала.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.